

d'origen semític, ja que no correspon al sentit de l'arrel aràbiga *ʿ-m-r*, sinó pres del bereber *amrâr* 'corda'. En tot cas cal tenir en compte que en romànic el mot entrà en contacte, i es confongué localment poc o molt, amb el grup del cast. *ALHAMAR* 'espècie de manta o cobertor' (variant *harambel*, port. *aljambar*); per a detalls d'això i altres qüestions menors, amb la refutació d'opinions errònies, veg. els dos articles del DCEC (I, 76a, 124-125).

¹ També un *alimara* en doc. mall. recent, però potser mal llegit.

ALAMBÍ, de l'ar. *al-'anbíq* id., i aquest del grec *ἀμβίξ, -κος*, 'espècie de vas', 'alambí'. □ 1.ª doc.: S. xiv.

Els dos testimonis catalans més antics són en imitacions del passatge de Boccaccio («la casa mia era piena di fornelli, e di *lambecchi*, e di pentolini ---», ed. 1940, p. 227): «la casa mia, y era plena de fornells, de *alambis* e de barals», Narcís Franc, *Corb.* (BDLC XVII, 74); i en el *Somni* de Bernat Metge: «ellas --- pinten-se --- aprenen destillar --- lurs --- lochs secrets trobaràs plens de fornells, de *alambrichs*, de ampolles, de capses e d'altres vexells peregrins».¹

La forma *alambí*, plural *alambins*, ja en inventaris vigatans de 1413 i 1423: «uns *alambins* de terra», «uns *alambins* per fer aygues» (DAG.); en un doc. mallorquí de 1560 «que l'aygua de mar se puga beura, pasada per *alambi*» (BSAL VI, 222b); un de Barcelona de 1481 «per tota obra de coure feta, com són poals, olles, càneters, escalfadors, caçes, perols, *alambins*, calderes ---» (Moliné, ed. del *Consolat*, p. 233); i és la que admet com a consagrada el *ThPu*. d'OPou: «*alambins* per fer aygua: destillatorium; chymicum, -ci», p. 226; més en *AlcM* dels Ss. xv-xvii, on predomina força la variant en *-i, -ins* (o *-is*), amb un parell d'excepcions; *alambri* en algun escriptor vigatà, i *alambric* (1478) en doc. de la mateixa procedència (*AlcM*).

La forma en *-i* i *alambinat* continuà viva, fins en el Principat (DAG., DBal., *AlcM*); «passar per tots los *alambins*», Belv., Lab. 1839), i general a Mallorca fins en medis ben populars: és la que sentia jo a Llubí parlant de la *jàbrega* (1964); *alambins* diuen a Manacor, BDLC XIII, 20; i és popular com a comparació de l'home alcoholitzat; en un diàleg de G. Cortès: «P. Uep! Dóna fondo! No fos cosa que... A. Què, *alambí?*» (*IdOr.* VIII, 9); en el Principat no en manquen exs. ni en escr. Renaix. «escorren per l'embusat *alambí* de sa crítica», Pons i Massaveu (*Colla del Carrer*, § 16, 235).

D'origen paral·lel són el port. i cast. *alambique*, arag. ant. *alambich* en un inventari de 1444 (BHisp. LVII, 447); encara que al fr. *alambic* i a l'it. *lambicco* no és impossible que el mot fos transmès des d'Espanya, més aviat potser seran rebuts directament des de l'ús de l'àrab per part de destil·ladors bilingües, car aquell ja es documenta en el S. XIII, i ja hem vist que la variant *lambecco* ja es troba en l'italià del xiv almenys. Cf. DCEC I, 76. L'eliminació de certes con-

sonants finals, com la *-q* de *'anbíq*, és un fet molt estès en arabismes (*alacrà, sieló, mostassà*, perderen la *-b*, *Almatrà, Benicàssim* i tants altres noms de lloc una *-d*, una *-m*, una *-h*, etc.); en particular la *-q* desapareix en *tabà* = cast. *tabaque*, i *alfení* = cast. *alfeñique* (*EntreDlle.* III, 71, 121), *atzaura* < *zayraq*, *alberge* < *biršiq*; fenomen al qual, en aquesta última manifestació, pogué ajudar el timbre profund, fonamentalment estranger i difícilment audible, del *-q* quasi gatural de l'àrab, i d'altra banda la influència de les terminacions catalanes més corrents; en el nostre cas a major raó la del sinònim *serpentí* (i *examinar* al costat d'*alambinar*).

DERIV.: *Alambinar* [1803, Belv.; Lab. 1839]; *alambinat*, preferit per ells i DAG., DBal., etc. a *alambicar*.

¹ És la forma que dóna Riquer (III, 288.15), no sé si amb bona base en els mss., mentre que Guàrdia i d'altres donen *alambich*, forma d'algun altre ms., i més probable en B. Metge, com a menys alterada; i no és inversemblant que d'altres mss. en duguin una altra. Tampoc és impossible que l'escriptor vagi usar la forma en *-ic*, puix que ací calcalva l'it. *lambecchi*.

ALAMBOR, i 'varietat de taronja o poncem de fer confitura'; II 'contraparet o paret en escarpa' (d'on 'convexitat', 'ufanor del cos'); encara que no sembla fundada històricament la grafia sense *-r* muda que s'ha usat per a aquell, deuen ser dos mots d'etimologia diferent que han vingut a coincidir, potser tots dos d'origen aràbic, si bé incert, però que han arribat a confondre's en una sola forma; aquell potser de l'ar. *al-hammâd* 'àcid', adjectiu que, substantivat, s'ha aplicat a aquesta mena de citrus; aquest, possiblement, d'un ar. *al-'ubûr* variant vulgar de *'ubr* 'marge' (d'on s'hauria passat a 'escarpa, paret inclinada'); les modificacions fonètiques que haurien sofert els dos mots no són impossibles segons la pronúncia hispànica de l'àrab, i és versemblant que s'acabessin de completar, per la confusió fonètica entre els dos mots semblants, en romànic. □ 1.ª doc.: I, 1739, dicc. de Ros; II, circa 1700, *Const. de Cat.*; en cast. i en port., ja S. XVI, i en cat. abans i tot, judicant pel derivat *alamborar*, en doc. de 1391.

El nom del citrus figura també, escrit amb *-r*, en l'*Agricultura General* de JAValcárcel, publicada a València, 1765-95; i des del punt de vista botànic dóna bona informació sobre el *Citrus vulgaris* Risso, designat amb aquest nom, Colmeiro, *Enum.* I, 522. «*Alambor*: toronja» ja va ser recollit pels dicc. valencians de Carles Ros (1739), Sanelo (c. 1800, E. f. 26), Escrig («cidra, fruito», 1851), etc.; el DAG. recollí *alambó* «espècie de poncem de què solen fer confitura» a Mataró.

Pel que fa a II, el DAG. recull de les *Constitucions de Catalunya* la definició «revestiment de pedra i morter per separat la bassa de la paret del veí, a fi de no donar humitat», i veg. en l'*AlcM* el passatge de les Pragmàtiques a què es refereix això; Belvitges recull